

LUND UNIVERSITY

Efter som iag intet monument efter mig hafwer. Josef Thun som humanistgrekisk diktare

Akujärvi, Johanna

Published in:
Böckerna i borgen. Ett halvsekel i Roggebiblioteket

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Akujärvi, J. (2018). Efter som iag intet monument efter mig hafwer. Josef Thun som humanistgrekisk diktare. I E. Andersson, & E. Stenback (Red.), *Böckerna i borgen. Ett halvsekel i Roggebiblioteket* (s. 163-182). (Acta Bibliothecae regiae Stockholmiensis; Vol. 90). Kungliga biblioteket.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Efter som iag intet monument efter mig hafwer

Josef Thun som humanistgrekisk diktare

Johanna Akujärvi

Josef Thun (1661–1721), alias Josephus Thunius på latin eller Θουσιάδης på grekiska, var gymnasielektor i Strängnäs, pastor i Nyköping, (tillfälles)diktare på (humanist)grekiska, (ny)latin och svenska, samt den förste betydande donatorn till nuvarande Roggebibliotekets samlingar. Hans biografi och donation har beskrivits av andra; denna studie behandlar Thun som (humanist)grekisk diktare.

Den lärda kulturen i Sverige och övriga Europa brukar beskrivas som latinsk. Utöver ett fromt och dygdigt sinnelag var språkkunskaper i allmänhet och latinkunskap i synnerhet det främsta målet med undervisningen i skola och gymnasium.¹ Från tidiga år studerades latin. Skolgossarna övades i att skriva latinsk poesi och prosa. På universitetet skedde undervisningen på latin; program, orationer och avhandlingar var i allmänhet skrivna på latin. Sett till dess bredd, konstnärliga originalitet och historiska betydelse må den svenska latindiktningens storhetstid ha infallit under 1500-talets senare och 1600-talets förra halva,² men även efter att muserna framträtt i svensk dräkt under Georg Stiernhielms ledning, bestod den latinska dikttraditionen under lång tid, om än i allt mer reducerad omfattning i förhållande till den växande folkspråkliga diktningen. Stina Hansson har i fallet bröllopsdikter visat hur svenskan undan för undan ersätter latinet som dominerande språk,³ och den som bläddrar igenom personverssamlingar ser lätt att detsamma händer även i andra genrer av personverser. Inte desto mindre fortsatte latindiktningen att anses så pass värdefull att latinskalden Gustaf Lithou (1692–1753) var den förste svenske poet att få regelrätt statlig författarlön.⁴

¹ Så heter det i 1649 års skolordning, se Hall et al. 1921, s. 60–61 (88–91).

² Johannesson 1987, s. 159.

³ Jfr Hansson 2001, s. 58–71.

⁴ Ridderstad, Per S., "Gustaf Lithou", *SBL* 23, s. 747. 1980–1981, s. 747.

Men latinet var inte det enda lärda språket. Efter latin studerades grekiska och hebreiska samt andra så kallade orientaliska språk i skola/gymnasium och (framför allt) universitet. Dessa var inte bara lärda, utan också heliga språk som huvudsakligen studerades för att de gav oförmedlad tillgång till den heliga skrift. Inte desto mindre övades studenterna i att aktivt använda grekiska, om än i mindre omfattning än latin, samt hebreiska och andra orientaliska språk, men i ännu mindre omfattning. För att beskriva detta bruk av antik grekiska som ett främmande språk av lärda i väst är ”humanistgrekiska” passande; det är en term som tar fasta på det nära bandet mellan tidigmodern humanistisk bildning och grekstudiets pånyttfödelse och spridning genom Europa.⁵ Humanistgrekiska förekommer i synnerhet i kortare tillfälllestexter, men även i de flesta texttyper där nylatin är det vanligaste språkvalet, exempelvis akademiska orationer och avhandlingar.⁶

Josef Thun är en av de mest bemärkta svenska humanistgrekiska författarna. Det följande är ett försök att ge en föreställning om den plats och betydelse grekisk poesi hade för denne pastor som i sin ungdom hade gett ut en liten diktsamling med grekisk och latinsk poesi, *Amores sacri* (1682), och fortsatte att planera utgivandet av sina *Carmina Graeca* (”Grekiska sånger”) fram till några månader före sin död.

Född i Tunsäter inte långt från Nyköping (maj 1661) gick Thun i skola och gymnasium i Strängnäs, där han gjorde stora framsteg i latin och grekiska.⁷ Efter en kort vistelse vid Uppsala universitet (1679) studerade han vid Åbo akademi 1679–1682. Latin, grekiska och hebreiska var hans huvudämnen, som han själv säger på sin gravsten (se nedan). Han tillbringade en stor del av 1680-talet vid det nyligen återinvigda Lunds universitet som informator. 1688 utsågs han till *lector poëseos* vid Strängnäs gymnasium, men lämnade Lund först 1690 när han utsetts till lektor i grekiska. Under sina tjugo år i Strängnäs avancerade han genom gymnasiets olika lektorsposter; efter prästvigning 1694 blev han lektor i teologi

5 Päll 2010, s. 115; Päll & Volt 2018, s. 7–8; vid sidan av ”Humanistengriechisch” används i det tyska språkområdet även ”Neualtgrichisch”, se Harlfinger 1989, s. xvii; Weise 2016, s. 114–115.

6 Om orationer på humanistgrekiska, Sironen 2018; om dissertationer, Korhonen 2010; om genrer, Päll 2018; för ett helhetsgrepp om humanistgrekiska i en specifik stormaktstida lärd miljö, se också Korhonen 2004. Projektet *Helleno-Nordica. Den svenska stormaktstidens humanistgrekiska arv*, finansierat av VR (dnr 2016-01881) utforskar den humanistgrekiska textproduktionen och dess pedagogiska, litterära, sociala och ideologiska förutsättningar i hela det geografiska område som en gång hörde till Sverige; kronologiskt ligger projektets huvudfokus på stormaktstiden, men både vad som kom före och efter är av intresse. Denna artikel är skriven inom ramen för *Helleno-Nordica*.

7 Biografiska detaljer efter Hagström 1898, s. 312–315; Lundström 1976; se även Anonym 1721.

Skolutgåva av Theophrastos med dedikation till Josef Thun.

samt kyrkoherde.⁸ Han erbjöds professurer i teologi i både Turku och Pärnu, men avböjde med hänvisning till sin dåliga hälsa. Han lämnade Strängnäs 1712 när han erbjöds att bli prost i Nyköpings västra församling. Där förblev han till sin död i augusti 1721.

Detta sammanfattar de yttre omständigheterna i Thuns biografi. Han var inte vetenskapsman, men en lärd pedagog och präst med förkärlek för grekisk och romersk litteratur. Han ägnade hela sitt liv åt undervisning – i skola och i kyrka. Även efter sin död fortsatte han att befordra gymnasieungdomens studier med en betydande bokdonation till Strängnäs domkyrkobibliotek, som kollegiet överförde till gymnasiebiblioteket där den ansågs komma bättre till nytta.⁹ Idag är den en del av Roggebiblioteket.

Katalogen över *bibliotheca Thuniana* ger en värdefull insyn i vilka böcker som fanns i Thuns bibliotek,¹⁰ men med två reservationer: han donerade inte hela sitt bibliotek utan sina ”utwaldaste böcker”, som det heter i testamentet, och det är okänt hur mycket

8 Pace Hagström 1898, s. 313 tycks Thun inte ha disputerat vare sig *pro exercitio* (som övning) eller *pro gradu* (för graden) vid något svenskt universitet. Hans två kända disputationer var *pro munere*, (för (lärar)tjänsten: J. Thun (pres.)-O.O. Bröms (resp.), *Meletemation exhibens isotopόμενα quædam de Hellenistis*, Strängnäs 1690), och *pro munere docendi in theologia* (för rätten att undervisa i teologi: L. Norrmannus (pres.)-J. Thun (resp.), *De auctoritate patrum*, Uppsala 1695).

9 Om donationen, se Lundström 1976, s. 104–112.

10 För en förteckning över donationen, se Samuelsson 2009.

som gick förlorat i den brand som härjade Nyköping år 1719. De flesta tryck är på latin eller grekiska, men där finns även texter på franska, tyska och svenska, liksom även en på vad som kallas för det "american-virginiske språket", en översättning av katekesen tryckt i Stockholm – en påminnelse om det svenska koloniala äventyret i den nya världen.¹¹ De flesta böcker är tryckta på den europeiska kontinenten, men i samlingen finns också åtskilliga verk tryckta i Sverige, bland annat en skolutgåva av Theofrastos karaktärer, med Isaac Casaubons latinska översättning samt ett index över alla grekiska ord sammanställt av Petrus Hedelinus som skänkte boken med en dedikation till Thun, sin forne lärare.¹²

För språkstudier finns där lexika och grammatikor över latinska, grekiska och hebreiska språken. Teologin är särskilt väl representerad med bibeln på hebreiska (GT), grekiska (NT och septuaginta), tre latinska översättningar (Vulgatan, samt Erasmus och Theodorus Bezas översättningar), och en fransk respektive engelsk översättning, med bibelkommentarer, lexika och mycken annan teologisk litteratur. Där finns vidare ett stort antal textutgåvor av antika grekiska och latinska författare, samt samlingar med nylatinsk och humanistgrekisk poesi, som exempelvis Daniel och Nicolaus Heinisus, Hugo Grotius och Conrad Samuel Schurtzfleisch.¹³ Det enda av Thuns egen hand som kommit med i donationen är hans biografi över arkivarien Eric Palmskiöld.¹⁴ Men han hugfäste tilldragelsen med ett grekiskt epigram:

Στρεγνήσου Μούσαις τῶν βίβλων τήνδ' ἀνέθηκε
Θουριάδης θήκην τήν ἐο μνημοσύνην.¹⁵

Åt Strängnäs muser upprestes denna samling av böcker av Thun, honom till åminnelse.

I detta epigram, liksom i det epitafium som Thun skrev till sin och sin hustrus grav i Strängnäs domkyrka, bevarar han minnet av händelser i sitt liv (efter detta).

11 *Lutheri Catechismus, öfwersatt på american-virginiske språket*, Stockholm, 1696 (signum 8:50).

12 *Theophrasti notationes morum. Cum interpretatione latina Isaaci Casauboni: & indice graeco omnium*

verborum, atque analytico [red. E. Benzelius d.y.; med hjälp av P. Hedelinus], Uppsala, 1708 (signum 8:31).

13 H. Grotius, *Poemata omnia*, Leiden 1645 (signum 12:4); D. Heinsius, *Poemata latina et graeca*, Amsterdam 1649 (signum 12:32); C.S. Schurtzfleisch, *Poemata latina et graeca*, Wittenberg 1702 (signum 8:44).

14 *Imago politici Christiani in vita ... Dn. Erici Palmskiöldii*, Stockholm 1707 (signum 4:59).

15 Texten följer den som finns i Samuel Älfs samling (Linköpings stiftsbibliotek, signum w 25 vol. 11), men med normaliserad accentuering; texten citeras även av Floderus 1785–1789, s. 90.

Epitafiet kan fortfarande ses i domkyrkan. Efter en kortfattad biografi följer ett grekiskt epigram:

Οὐ φθονέω σοι κόσμε, ἔχοις τὰ σὰ ἡπεροπευτά.¹⁶

Τὰμὰ ἐγὼ Χριστόν, τὸ κλέος ἡμέτερον.

Jag missunnar inte dig, värld, du må ha det som är ditt, din bedragare;
det som är mitt, Kristus, vår ära, må jag ha.¹⁷

De flesta av Thuns grekiska dikter är tillfällesdikter, det vill säga dikter skrivna för ett bestämt tillfälle i en persons liv i avsikt att bevara minnet av detta.¹⁸ De dikter som är bevarade har han skrivit från ungefär tjugo års ålder och framåt; han vänder sig till medstudenter, kollegor, vänner, välgörare, överordnade och även de kungliga. Thun skrev tillfällesdikter för bestämda tilldragelser i det offentliga och privata livet som ofta hugfästes med tillfälleslitteratur, men också dikter för mer intima tillfällen eller för inget synbart tillfälle.

Sammanlagt känner vi till 74 grekiska dikter av hans hand. De omfattar mer än 1 700 verser:¹⁹ en inskrift (citerad ovan); 38 dikter i tryck: dedikationsverser, gravdikter, ett *propemptikon*, gratulationer till brudpar, till en nybliven *magister*, till studenter som försvarat avhandlingar, till författare som publicerat böcker, samt, utöver dessa tillfällesdikter, en hymn till Guds son och en epigramserie till de tolv apostlarna och fyra välgörare; 43 i manuskript, varav nio även finns i tryck (mer om dessa nedan). Den tidigaste kända dikten är ett fyra verser långt *symbolon* som Thun skrivit in på bladet mot titelbladet i en edition av Theognis, (pseudo) Fokylides och andra populära grekiska aforistiker. Den kan dateras till år 1677 eller någon gång därefter med vägledning av den anteckning med rött bläck på baksidan av titelbladet enligt vilken Thun fick boken av en god vän 6 juli det året.

¹⁶ I inskriften saknas det sista alfa och halva tau av detta ord. Kanske har stenplattan huggits i kanten eller har stenhuggaren ställt upp texten dåligt. Både begynnelse- och slutbokstäver saknas på flera rader.

¹⁷ Texten följer inskriften i Strängnäs domkyrka, men med normaliserad accentuering; den citeras även i Anonym 1721, s. 240.

¹⁸ Ridderstad 1980.

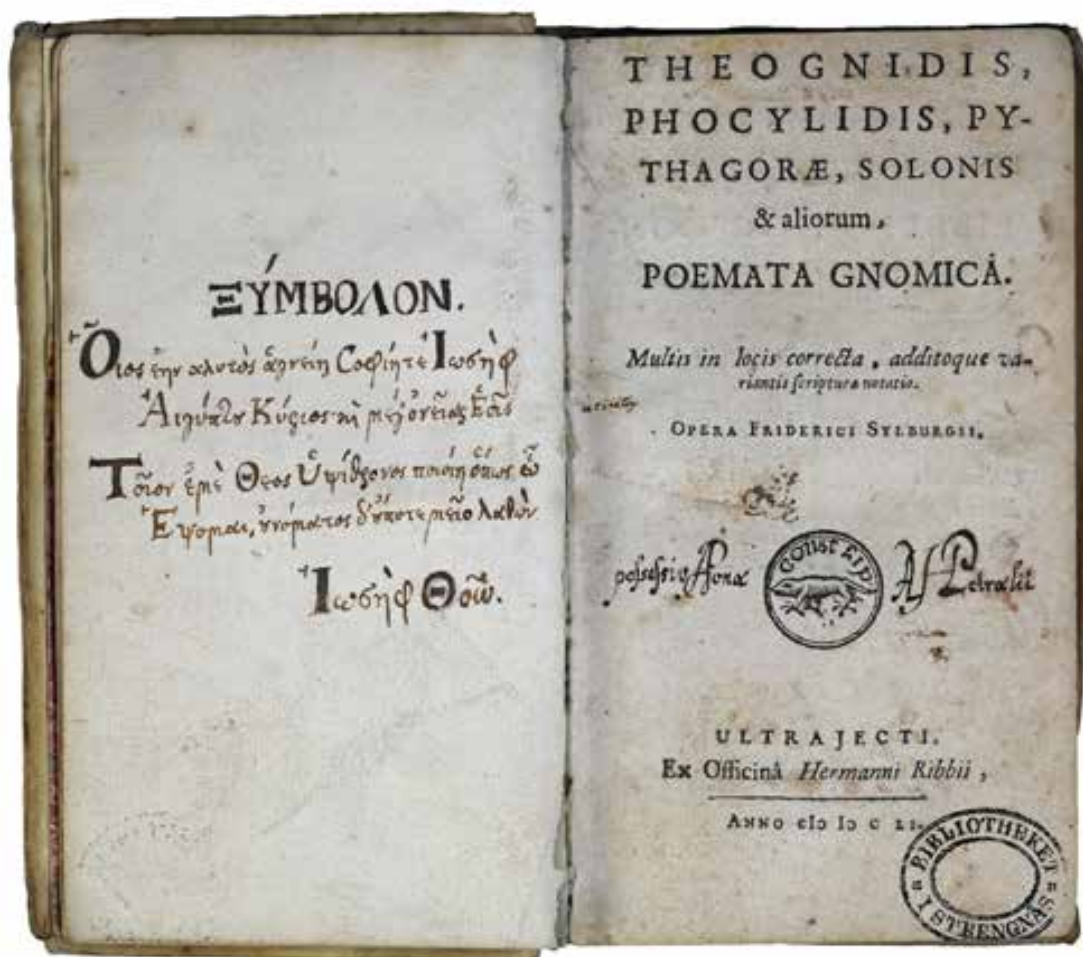
¹⁹ För en förteckning av Thuns grekiska dikter se appendix till min kommande artikel i *Att dikta för livet, döden och evigheten. Tillfällesdiktning 1500–1800*, red. A. Jönsson et al.

Denna lilla dikt är en bön om hur den unge Thun önskar att hans liv ska gestalta sig:

ΣΥΜΒΟΛΟΝ.

Οἶος ἔην κλυτὸς ἀγνείῃ σοφίῃ τε Ἰωσήφ
Αἰγύπτου Κύριος καὶ μεγ' ὄνειρα Ἐοῖς
Τοῖον ἐμὲ Θεὸς Ὑψίθρονος ποιοίῃ ὅπως ᾗ
Ἐψομαι, οὐνόματος δ' οὔποτε μείο λαθῶν.
Ἰωσήφ Θεοῦ²⁰

Symbol. Sådan som Josef, Egyptens herre, var, frejdad för renhet och vishet och en stor nytta till de sina, sådan måtte högtronade Gud göra mig, så att jag följer honom och aldrig glömmet mitt namn.
Josef Thun

Den unge Thuns bön på grekiska.

20 Text som Thun skrivit i Sylburg 1651 (signum I2:31 i Roggebiblioteket, Thuns donation), men med korrigerad och normaliserad accentuering samt med de två iota subscripta som Thun glömt i vers 1 respektive 3.

Trots en bitvis haltande meter ger dikten en föraning om Thuns talang som diktare – här finns episka drag som frasen μεγ’ ὄνειρα, som förekommer i både de homeriska eposen (*Odysséen* 4.444) och Hesiodos (till exempel *Verk och dagar* 41), epitet (Θεός) Ὑψιθρονοῦς även om detta specifika epitet inte förekommer i vare sig de homeriska eposen eller Hesiodos, men används av Pindaros om gudar (t.ex. *Nemeiska odet* 4.65) och i dikter med kristet innehåll som exempelvis Nonnos *Parafra av Johannesevangeliet* (t.ex. 1.200, om Jesus). Även i övrigt bär språket prägel av den episka dialekten.

Sett till publikationsform – tillfällestryck, paratexter till dissertationer och andra svenska publikationer utöver diktsamlingen *Amores sacri* – hade sannolikt Thuns dikter i allmänhet en ringa spridning, med ett undantag. Thuns gratulation till den dåvarande rikshistoriografen Samuel Pufendorf med anledning av hans *Commentarii de rebus Suecicis* är tveklöst den av Thuns grekiska dikter som fick störst spridning; den och övriga paratexter trycktes både i första och andra upplagan av denna europeiska publikation.²¹ Thuns fyrtio elegiska distika är den sista av åtta gratulationsdikter, alla på latin med undantag för den tyske filologen och professorn i Utrecht, Johann Georg Graevius’ grekiska gratulation, tryckt först i serien. I sin gratulation lovordar Thun Pufendorfs bedrift genom att berömma hans ämnesval samt betona historikers betydelse för att bevara minnet av stora mäns gärningar. Han inleder dock med en påminnelse om alltings förgänglighet, med undantag för ἀρετή, ”dygd” eller ”duglighet”:

Ἄλλοι μὲν χρυσὸν καὶ κτήματα μυρία κόσμου
 Ὅσσα Δύσις τηλοῦ Ἄντολιητε φέρει,
 Προφρονέως σφετέρου κατέχοιεν ἀγάλματα θυμοῦ,
 Ἡδέα τῆς κραδῆς παίγνια καὶ φαέων.
 Τῶν πάντων γε μὲν οὐδὲν ἐς αὔριον οὐδὲν ἔμιμνεν,
 Ἴκελα γὰρ ῥοδίῳ (!) στέμμασιν ἀκρεμόνων.
 Ἡ δ’ ἀρετὴ αἰῶνα πολύχρονον ἐκτρίβουσα
 Γηράσκει μούνη καὶ πολιοκρόταφος.²² (vv. 1–8)

Andra må gärna hålla fast i guld och världens otaliga ägodelar som väst och öst bringar från fjärran, som välbehag för sitt sinne, som ljuva leksaker för hjärta och ögon. Ingenting består av det hela till morgondagen, ingenting, för de är som kransar av rosenkvistar. Endast dygden sliter ut ett mångårigt liv och blir gammal och gråhårig i tinningarna.

21 Pufendorf 1686 och 1705.

22 Text som i Pufendorf 1686, s. [**4v], men med korrigerad och normaliserad accentuering.

Thun samlade (alla?) sina grekiska dikter, både tidigare publicerade och opublicerade i avsikt att ge ut dem. Brev bevarade i Linköpings stiftsbiblioteks samlingar från Thun till Eric Benzelius d.y. (1675–1743), dåvarande bibliotekarie vid Uppsala universitet, ger viss inblick i processen.²³

Det hela började med ett brev 31 januari 1717 i vilket Thun sände vad han kallar för sina poetiska försök i grekiska (*"conatus poeticos in Graecis"*) till Benzelius. Han åberopar deras gamla vänskap²⁴ och Benzelius "wackra *erudition*" och frågar efter vad denne anser om dikternas kvalitet och "om dhe kunna tohla dagz-liuset och den lärda världens påseende" – både detta och de flesta andra brev i denna serie är skrivna på svenska men med åtskilliga insprängda latinska och grekiska fraser. Thuns avsikt är således att ge ut en samling grekiska dikter. Han förklarar att planen är att låta trycka dem på egen bekostnad i Strängnäs eftersom det är enklast, men han bekymrar sig om räckvidden. Han antar att det ute i Europa skulle finnas många som skulle "*delecteras af sådana recreations studier*", medan läsare i Sverige skulle vara begränsade till "våra *Academicos*." I denna korrespondens finns endast Thuns brev bevarade, men av hans följande brev, skrivet på latin och skickat 28 augusti samma år, förstår man att Benzelius ställde sig positiv till Thuns planer.

Tryckningen försenades på grund av papper – det rådde pappersbrist, och det som fanns var dessutom dyrt och av dålig kvalitet. Redan i tackbrevet tar Thun upp den bekymmersamma pappersfrågan. I nästföljande brev, daterat 25 april 1718, beklagar han sig över papperets dåliga kvalitet och höga pris, och hänvisar till sin pressade ekonomi: han har "intet stort att spendera med" på grund av "wanliga *contributioner*" och andra pålagor. Det är det Stora nordiska kriget som anstränger Thuns och andras ekonomi och utgör ett hinder för handeln. Kriget kommer att försinka Thuns planer än mer.

Efter april 1718 dröjer det till 26 januari 1721 innan Thun skriver till Benzelius igen. Under de nästan två åren som förflutit hade Nyköping drabbats hårt av de så kallade rysshärjningarna – staden brändes i juli 1719. Thun går inte in på detaljer om hur härjningarna drabbade honom, mer än att han framhåller att "iag tillijka

23 *Bref til Å.B. Eric Benzelius den yngre*, vol. 5 1717–1719 och 6 1720–1721, Linköpings stiftsbibliotek, signum Br. 10:5 och 10:6.

24 Vänskapen, eller bekantskapen, mellan Thun och Benzelius kommer till uttryck i brevsamlingen. Där finns, utöver sporadiska brev från Thun till Benzelius, ytterligare en längre brevserie mellan 13/3 och 21/8 1709 (signum Br. 10:3). Den inleds med att Thun kondolerar med anledning av Benzelius far, ärkebiskop Eric Benzelius d.ä.:s död, och erbjuder sig att skriva en grekisk gravdikt som ett bevis för sin vördnad. 15 maj levererar Thun den 44 verser långa *Memoriæ reverendissimi eminentissimique viri, D. Erici Benzeli* som Benzelius d.y. låter trycka; en månad senare tackar Thun för de exemplar han fått och ber om några till som han tänker dela ut till det lokala prästerskapet i samband med ett stundande prästmöte. I senare brev från samma år framkommer det att Thun besökte Benzelius under sommaren.

med andra miste all mit huusgeråd och en stor del af min timliga wälfärd.” Detta och ett svårt benbrott som tvingade honom att ligga till sängs länge orsakade ett avbrott i Thuns planer. Men nu har han repat sig och kan återuppta planerna, pådriven av vänner. Med tanke på kostnader har han omprövat urvalet, förklarar han; även av kvalitetsskäl är han tveksam till att låta trycka de dikter som han skrev i tjugofemårsåldern. Den 16 april 1721 har planerna avancerat och Thun diskuterar inköp av papper, upplagestorlek, bokformat, typstorlek och de därmed sammanhängande bekymren över kostnader då han ”icke weet huru the kunna föryttras, at man någon ergetzlighet kunde hafwa för giord bekostnad.” Försäljning och täckning för utgifter är med andra ord ett bekymmer. Thun förklarar att endast vänner och bekanta kan få boken till skänks, eftersom hans ekonomi inte är vad den var före branden. Han förefaller fortfarande säker på att utgåvan kan bli av, även om han menar att det hastar eftersom det är ”*periculum in mora* och måste skjundas, ty min lifztid är snart framliden.” Han förutspår att om han överlever sommaren lär han inte leva mycket längre än så. 18 maj 1721 meddelar han att han inte kan låta trycka dikterna så snabbt som han hade hoppats. Efter branden tål inte hushållets ekonomi den utgift det skulle innebära, förklarar han; han måste ju ta hänsyn till hustruns behov efter sin bortgång. Men han upprättar ett testamente med förordning om att medel ska avsättas till en postum tryckning av hans grekiska dikter om det efter hustruns död – de hade inga barn – återstod medel till detta. Han förklarar att hustrun har samtyckt till det och att planen nog kan förverkligas eftersom hon inte lär leva länge till och heller inte är slösaktig. Han ber Benzelius vara testamentsexekutor, och fogar ett underskrivet exemplar av testamentet till brevet. I testamentet ger Thun anvisningar om begravningsplats, gravsten med inskrift, bokdonation, och tryckningen av *Poëmata Græca*. Detta var hans sista brev till Benzelius, och i augusti samma år dog han.

De samlingar som Samuel Älf (1727–1799) donerade till Linköpings stiftsbibliotek är intressanta på flera sätt. Denne lärare, präst, biskop och latinpoet var en storsamlare av svenska lärda litterära produkter. Hans plan att edera den svenska stormaktstidens latinska diktning rann ut i sanden, men hans samlingar är en guldgruva för den som är intresserad av svensk diktning fram till 1700-talet, huvudsakligen den nylatinska. Även för den som är intresserad av humanistgrekiska texter är samlingen intressant. För namnet till trots – *Carmina Poëtarum Svecorum Latina*

a seculo XVI:o ("Svenska poeters latinska dikter från 1500-talet") – finns det i de tolv kvarto- och trettiofem digra foliovolymerna, samt i supplementbandens (*Variorum varia*) sjutton folio- och trettio kvartovolymer, även texter på humanistgrekiska, hebreiska och andra orientaliska språk, samt på folkspråken.²⁵ I det humanistgrekiska materialet finns dessutom flera unika texter.²⁶

Älf donerade även ett litet manuskript med titeln *Carmina Graeca Josephi Thunii autographa, quotquot reperiri potuerunt ... vol. I. & unicum* ("Josef Thuns grekiska dikter, av hans egen hand, så många som kunde återfinnas; första och enda volymen"); det finns i Linköpings stiftsbibliotek och även i digital form på nätet.²⁷ Själva handskriften, som enligt uppgift alltså är en autograf, består av 49 blad med sammanlagt 39 grekiska dikter.²⁸ I samma volym har även trycket *Amores sacri* bundits in, liksom ett par tryck bestående av Thuns gravdikter, bland annat den över Eric Benzelius d.ä. som nämnts ovan. Älfs beskrivning av handskriften på dess förstasida låter förstå att Laurentius Hydrén (1694–1789), teologie professor och domprost i Uppsala, hade ägt volymen innan den kom i Älfs ägo i befintligt skick, det vill säga med sidorna i oordning (*confusis paginis*) samt, förmodligen, med de tryckta texterna inbunda i samma volym.²⁹ Somliga av de handskrivna dikterna är sönderbrutna så att det är uppenbart att bladen inte bundits i rätt ordning, även om alla sidorna inte är paginerade. *quotquot reperiri potuerunt* på förstasidan antyder att manuskriptet kanske inte är detsamma som Thun ursprungligen sammanställt och att det är en samling av spridda manuskript-sidor. Antagandet tycks stödjas av manuskriptets tillstånd och bekräftas av en anteckning i ett blad med *paralipomena* ("överhoppade dikter") som Thun bifogade till sitt sista brev till Benzelius (18/5 1721).³⁰ På det bladet lämnar han upplysning om tre dikter som ännu inte kommit med; den som han skrivit till drottning

25 Samtliga delar av Älfs donation beskrivs i Anonym 1793, s. 337–354.

26 Unika är exempelvis Eric Tunelius (Tuneld) två dikter till Fredrik I, bevarade som autografer: Προσφώνησις εὐκτική ἦν εἰς τὰ γενέσια τοῦ τῶν Σβηκῶν τε καὶ Γότθων ... βασιλέως ΦΡΙΑΔΕΡΙΚΟΥ... och τῶν Σβηκῶν τε καὶ Γότθων ... βασιλεῖ ΦΡΙΑΔΕΡΙΚῶι ἀπὸ τῆς Κασσίας εἰς τὴν Βασιλείαν εὐδαιμόνως κατελθόντι... Linköpings stiftsbibliotek, signum w 25 (*Variorum Varia*) vol. 24 (4:o). Båda texter kan dateras till 1731; den första är en oration som författaren framförde i Uppsala och senare fick presentera för kungen, se Platen 1985, 144–145.

27 *Carmina Graeca Josephi Thunii autographa, quotquot reperiri potuerunt ... vol. I. & unicum*, Linköpings stiftsbibliotek, signum w 40; <https://www.manuscripta.se/ms/100121> [hämtad 5 september 2018]. I Linköpings stiftsbibliotek (signum w 41) finns även ett manuskript med Thuns latinska dikter – med samma proveniens som *Carmina Graeca* men i betydligt bättre skick –, men dessas utgivande förbjöd han, står det på manuskriptets förstasida (*vetat auctor edi*).

28 Åtminstone fyra dikter finns bevarade i andra manuskript: två i Samuel Älfs *Carmina variorum* vol. II (Linköpings stiftsbibliotek signum w 25.11 (fol.)); två i *Sylloge Carminum* i volym 53 av Erik Benzelius d.y.s manuskriptsamling (Linköpings stiftsbibliotek signum w 23). De två senare är *paralipomena* som Thun fogar till sitt sista brev till Benzelius (18/5 1721). Kanske finns det fler som inte återfunnits ännu.

29 "Haec parvula fragmenta, confusis paginis compacta, prout e manibus ... Laur. Hydrén ... in meas pervenerunt, leguntur."

30 Se fotnot 28.

Böcker från Josef Thuns donation.

Ulrika Eleonoras födelsedag (1714) nämner han bara då den är lätt att få tag på, men två skriver han ner. Den ena är en översättning till grekiska av en latinsk dikt av Johann Arndt, den andra en gravdikt över Haquin Spegel som avbryts efter tolv verser med en kommentar om att resten har gått förlorad i branden och att han inte längre är i stånd att fullständiga den, men lägger ändå till en sex verser lång tentativ suppling. Många dikter i *Carmina Graeca* är nedtecknade med tydlig piktur och få ändringar, medan andra är betydligt slarvigare skrivna och har ett stort antal redigeringar där ord, fraser och hela rader strukits och den nya texten skrivits in över raden; ändringarna är inte alltid läsbara. En dikt har inte kommit med i sin helhet.

Av manuskriptets 39 dikter är flertalet tillfällesdikter. Vissa har publicerats tidigare; de flesta av dessa har nedtecknats med några smärre ändringar i texten, till exempel korrektioner som i den ovan citerade hyllningsdikten till Pufendorf där Thun rättar ῥοδίωv till ῥοδέωv (v. 6). Men de flesta är inte tidigare tryckta. Dessa dikter uppmärksammar och hugfäster ofta ovanligare tillfällen, som exempelvis en hälsning till professor Laurentius Norrmannus med anledning av att Thun återlämnar en Aldus-edition av den grekiska antologin som han haft till låns, med ett mycket exakt datum,³¹ ett svar till en vän som bett Thun om råd angående en översättning från latin till grekiska, med två olika grekiska versioner av samma latinska dikt av Thun (där finns även några andra översättningar från latin till grekiska), en inbjudan till en vän som underlåtit att besöka Thun efter att han återkommit från utlandet. Volymen innehåller även dikter ställda till betydelsefulla män, men som inte tycks vara skrivna för något specifikt tillfälle och dikter som är skrivna för allmänna och återkommande tillfällen, som en kvällsbön med en latinsk version som strukits och en bön till Kristus att han ska välsigna studiet av hebreiska. Samlingens huvudnummer är dock en parafras i grekiskt elegiskt distikon (samt adoniker) av Höga visan. Texten bryts av mitt i en mening i slutet av en sida, så de 306 verser som finns i manuskriptet är sannolikt inte hela parafrasen. Att döma av de bitvis mycket omfattande ändringarna, tycks den även vara ofärdig, vilket är förvånande med tanke på att Thun omnämner den som en bland andra dikter i brevet till Benzelius den 31 januari 1717.

Thun hugfäste ständigt händelser i livet. I hans dikter är världens flyktighet och det timligas förgänglighet ett återkommande topos och hågkomsten av vad som är gott och beaktansvärt tematiseras ofta, vilket inte är oväntat med tanke på många dikters tillfälle. Men Thun är inte endast angelägen om adressaters, utan också författares ära och eftermäle. Så framhäver Thun i epigrammet över sin bokdonation till Strängnäs domkyrkobibliotek – som alltså istället kom att hamna i gymnasiebiblioteket – att dess syfte är att bevara hans minne (τήν ἐο μνημοσύνην). Hans testamente är också intressant i detta sammanhang. Där framkommer det att Thun uppfattar sina *Poëmata Græca* som ett slags minnesmärke då han är barnlös och inte har andra monument över sig ("efter som iag är barnlös och

31 Fol. 11v, märkt som sid. 16: "Ἐγρ. ἐν Ὀλμιά, ἔτει τῆς θεοτοκίας ,α χ π θ ἕκτη ἰσταμένου μηνός θαργηλιώνος" "Jag skrev [detta] i Stockholm, 4 april år 1689 efter Guds födelse;" "april" eftersom det är troligt att den attiska kalenderns månadsnamn översätts enligt det system som finns i Gezelius 1648, s. 200–201, som motsvarar det i Golius 1635, s. 246.

intet monument efter mig hafwer”). Dessutom visar testamentet också att han förväntade sig att textutgåvan, liksom bokdonationen, skulle befördra elevernas studier, mer specifikt stimulera deras studium av det grekiska språket – ”... kan lända then studerande ungdomen til eftersyn och upmuntring at beflijta sig om detta ädla språket.” Men breven till Benzelius visar också att Thun var något ambivalent trots sin ambition. Han ger upprepade gånger uttryck för en osäkerhet både gällande dikternas kvalitet – han vänder han sig till Benzelius för att utverka hans gillande, han fruktar hård kritik som han, trots sin ställning och ålder, utsätter sig för med vett och vilja och därför inte kan avvärja – och hela editionsprojektet då det kan uppfattas som fåfäng ärelystnad över bagateller. Det kan dock inte utslutas att Thun här poserar med blygsamhet, särskilt med tanke på att han – även om han behjälptes och uppmuntrades av vänner och bekanta, som breven visar – ändå själv in i det sista strävade efter att få ut editionen.

I *Acta literaria Sveciae*, en kortlivad tidskrift för svenska litterära och vetenskapliga nyheter som vände sig till (inter)nationella läsare, kungörs Thuns publikationsplan år 1721. Där sägs det att han övertalats av sina vänner till företaget och att en utgåva är nära förestående.³² Även denna notis visar att han sporrades av vänner, men det var han själv som fortsatte projektet trots motgångar och sviktande hälsa. Notisen vittnar även om Thuns anseende som grekpoet, åtminstone i Sverige; detsamma gör det grekiska epigram som trycks i direkt anslutning till den:

Ἡρώας μὲν Σκαλιέρου· Κασαυβονίου τε·
 Σαλμασίους τε σέβω· Εἰνσιάδας τε σέβω·
 Ἄλλοδαπῶν ἑλληνοδικέων· τῶν δ' ἔνδοθι πάτρης
 Τὸ πλεον ἠγασάμην τῆς Βορεινορέης.
 Ἐξ οὗ δ' αὖ τὸ φόως Βορεανδρικὸν ἔσβεσε μοῖρα
 Ἦν πάρος εἶμι³³ δ' ὄλος νῦν· ΦΙΛΟΘΟΥΝΙΑΔΗΣ.³⁴

Som hjältar jag vördar en Scaliger, en Casaubon, en Salmasius och en Heinsius bland utländska domare över hellener. Bland de som finns inom landet förundrades jag mer över den boreenoreiska [sc. musan eller lyran e.d.]. Men alltsedan ödet släckte det boreandriska ljuset, var jag det förr; nu är³⁵ jag helt och hållet – Thunofil.

I detta hyllningsepigram sätts Thun sida vid sida med framstående protestantiska lärdomsgiganter – Joseph Justus Scaliger

32 Anonym 1721, s. 182 och 239.

33 Sic! – ska sannolikt vara εἶμι.

34 Text som i *Acta literaria Sveciae Upsaliae publicata* 1721, s. 182; accenter och spiritus som saknas på varje rads första vokal har dock lagts till.

35 Översätter εἶμι, inte εἶμι.

(1540–1609), Isaac Casaubon (1559–1614), Claudius Salmasius (1588–1653, död i Stockholm, ett mindre känt offer för drottning Kristinas lärdomsintresse) och Daniel Heinsius (1580–1655, eller, men mindre troligt hans son Nicolaas Heinsius (1620–1681)) var alla forskare, klassiska filologer med särskilt intresse för grekiska, och textutgivare som också vann beundran som författare på (ny)latin och (humanist)grekiska – ute i Europa. Thun jämförs också med Βορέανδρος i Sverige, det vill säga Laurentius Norrmannus (1651–1703),³⁶ professor i Uppsala (först i grekiska och slutligen förste teologie professor samt domprost; vigd till biskop i Göteborg kort före sin bortgång), sin tids kanske främsta grecist i Sverige, en för svenska förhållanden flitig textutgivare och beundrad som latinsk och grekisk stilist. Det är endast som grekisk diktare som gymnasielektorn och prosten Thun tål denna jämförelse. Författaren till ovan citerade verser var Petrus Hedelinus som redan nämnts ovan, en före detta elev till Thun som blev magister i Uppsala (1710) och lektor i grekiska vid Karlstads gymnasium (1719).³⁷ Hedelinus ansågs vara en lovande grecist. Han avled 27 mars 1721, inte långt innan notisen och dikten publicerades i *Acta literaria Sveciae*. Thun beklagade hans bortgång i brev till Benzelius (18/5 1721) både ”för *publici* skul och för hans *galanta studier*, han har kunnat afgifwa en berömd *Professor wid Academien*.” Hedelinus död måste ha inneburit ett stort avbräck för editionsprojektet, för, som Thun själv nämner i tidiga brev (31/1 och 18/8 1717), hade han hjälp av och förtroende för Hedelinus insatser, och att döma av kommentaren till de *paralipomena* som han skickade med sitt sista brev (18/5 1721) hade han hjälp av Hedelinus med att rekonstruera vad som gick förlorat i branden:

Caetera desunt deperdita in incendio, nec à me ipso, in quo statu nunc sum, perfici possunt. Si Hedelinus vixisset facile potuisset, si sensus meos novisset. (Linköpings stiftsbibliotek ms w 23, fol. 2v)

Resten saknas, eftersom det förlorades i branden, och kan inte fullständigas av mig själv i mitt nuvarande tillstånd. Om Hedelinus hade levat, hade han lätt kunnat göra det, om han känt till mina tankar.

Tre 1700-talsdissertationer som behandlar studiet av grekiska, inklusive humanistgrekisk textproduktion, i Sverige, om-

36 Βορέανδρικός är adjektiv bildat på Βορέανδρος (”norr-man”), som är den grekiska översättningen av sitt namn som Norrmannus ibland undertecknade sina grekiska dikter med – i grekiska dikter som Thun riktar till Norrmannus använder även han denna grekiska namnform. Βορειηνοπέος har i grunden samma betydelse som Βορέανδρικός men har bildats med stammen ηνορ- för ”man”, som förekommer i bland annat vissa homeriska sammansättningar, såsom φθισήνωρ ”som dödar män.”

37 Floderus 1785–1789, s. 97–102.

ttalar både Thuns editionsplaner och försök att få till stånd en postum edition. Olof Plantin säger att manuskriptet skickades till Johann Christoph Wolf i Hamburg för tryckning.³⁸ I artikeln över Thun i det första svenska biografiska lexikonet tycks författaren Georg Gezelius ha tagit för givet att planen förverkligades och hävdar (med hänvisning till Plantins dissertation) att Thuns grekiska dikter blev utgivna i Hamburg genom Wolfs försorg.³⁹ Eric Michael Fant och Matthias Floderus rättar Gezelius.⁴⁰ Båda nämner ett ansevärt antal opublicerade dikter av Thuns hand och trycker några dikter för första gången. De förklarar att källan till de otryckta dikterna är manuskriptet i Linköping och hänvisar till att de fått upplysningar i korrespondens med Älf. Floderus gör anspråk på att ge en komplett förteckning av dikterna i manuskriptet, men, som Älf konstaterar på förstasidan av manuskriptet i Linköpings stiftsbibliotek: han missar ett antal dikter.

Inte bara Thuns editionsansträngningar under de sista levnadsåren, utan också den lilla ungdomsantologin *Amores sacri*, tryckt i Stockholm 1682, samma år som Thun lämnade Åbo akademi, vittnar, trots sitt ringa omfång – hela trycket är på 52 sidor – om hans poetiska intressen och ambitioner.⁴¹ Antologin består av både latinska och grekiska dikter: efter en parafras på latinska elegiska distika av Höga visan – uppenbarligen en viktig text för Thun – följer *Poematia græca, varii argumenti*: en grekisk hexameterhymn till Guds son, en svit av tretton epigram till de tolv apostlarna (två är till Petrus), samt fyra hyllnings-/artighets-epigram till fyra män – två i Strängnäs (biskop Carl Lithman och Matthias Lidenius, lektor vid Strängnäs gymnasium) och två i Åbo (Johannes Gezelius d.ä. och d.y.) – som Thun menar har varit lika viktiga i hans unga liv som apostlarna var i den tidiga kyrkan.⁴²

En dedikation till Sten Bielke och ett företal *ad benevolum lectorem* föregår huvudtexterna – den förra är på vers, den senare på prosa, men bägge är skrivna på latin. Dessa visar prov på Thuns beläsenhet i såväl antik grekisk och latinsk litteratur som humanistgrekisk och nylatinsk dito. Exempelvis förklarar han att han tror att hans parafras av Höga visan är den första av sitt slag, för ingen av de parafraaser som han känner till är på elegiskt distikon, men han medger att han kan ha missat någon på grund av sin ringa ålder och sitt bristfälliga bibliotek;⁴³ och i diskussionen om hymn-

38 Plantin 1736, s. 70 n. z.

39 Gezelius 1780, s. 274, s.v. "Thun, Joseph".

40 Fant 1775–1784, 2.76–80; Floderus 1785–1789, s. 80–90.

41 För en kort diskussion om antologin, se Korhonen 2004, s. 128–132.

42 Thun 1682, s. A5v. Sist i volymen följer gratulationer till författaren, tre författade av professorer vid Åbo akademi, en av Matthias Lidenius, samt en av Ambr[osius]. Hedengrahn.

43 Thun 1682, s. A5r.

genren fortsätter han listan på antika grekiska hymndiktare, där bland andra Homeros och Kallimachos återfinns, med den ovan nämnde Daniel Heinsius, vars grekiska hymn till den hesiodiska Pandora Thun anser vara ett perfekt exempel på genren.⁴⁴ Därtill kommer att Thun sannolikt, som Korhonen har noterat,⁴⁵ är inspirerad av Heinsius för samlingens grekiska dikter, åtminstone vad gäller formen på makronivå, närmare bestämt kombinationen av hymn och epigram till betydande män. Men, medan Heinsius besjög Hesiodos Pandora och riktade sina epigram till antika grekiska filosofer (inklusive Homeros och Hesiodos, samt en till Hugo Grotius),⁴⁶ är Thuns hymn och epigram strikt kristna – den förra besjunger Jesus som Guds son (födelse och tidiga barndom) och de senare riktar sig till apostlarna och den unge Thuns förebilder – män som verkade i statens tjänst i gymnasium, universitet och kyrka.

Liksom i det ovan citerade epitafiet, där Thun förkastar världen för Kristus, valde han även här ett mer kristet innehåll för den antika form som Heinsius inte hade tvekat att använda för profana ämnen. I detta sammanhang är de inledande verserna i Hymn till Guds son betydelsefulla:

Ἐρρήτε μοι Ἑλικωνιάδες, νόθον εὐχος αἰοιδῶν
 Ἐρρή μοι Ἀργυρότοξε, σέθεν δ' οὐ μάντις ὑπάρχω,
 Οὐδὲ τρίπους μέλεται, ἀεσίφρονα χρησμὸν ἰάλλων,
 Οὐ Κίρρη, οὐδ' ἠλίθια Πίνδοιο κολῶναι.
 Ὑψοσε νῦν δὲ καλεῦμαι ἐς οὐρανόν· ἔγρεο θυμέ,
 Ἐγρεο, καὶ γαίης ἀνεμῶλια πέμπε ταλαίνης·
 ΧΡΙΣΤΕ μέλος σύ μοι ἱμερόεν, σέο γ' αἰὲν αἰοιδῆ
 Ἐν στομάτεσσι γλυκεῖα πέλοι, φίλε σῶτερ ΙΗΣΟΥ!⁴⁷ (vv. 1–8)

Ivåg med er helikoniska muser, sångarnas falska bön; ivåg, silverbågade Apollon, jag är inte din siare. Inte heller bryr mig tripoderna, som låter höra förryckt spådom, inte Kirra, inte heller Pindos enfaldiga toppar. Jag ropar nu högt upp till himlen. Vakna, sinne, vakna, och sänd bort den usla världens tomhet. Kristus, du är en ljuv melodi för mig, måtte din sång alltid vara söt i min mun, käre frälsare Jesus!

Thun väljer att inte endast åberopa Gud, Jesus och den heliga ande för inspiration istället för de traditionella, hedniska, inspirationskällorna muserna och Apollon, utan han inverterar också den

44 Thun 1682, s. A6r.

45 Korhonen 2004, s. 131.

46 Heinsius 1649, s. 508–538 (*Peplus graecorum epigrammatum*) och 540–544 (*Hymnus*). Som ovan diskuterats, var en av böckerna i Thuns donation en utgåva av Heinsius grekiska och latinska dikter (Signum 12:32 i Roggebiblioteket, Thuns donation); volymen har många understrykningar i grönt och rött bläck, men tycks sakna uppgift om när den kom i Thuns ägo.

47 Text som i Thun 1682, s. Cv, men med korrigerad och normaliserad accentuering.

sedvanliga inledande invokationen genom att först driva bort den hedniska inspirationen för att bereda plats för Jesus. Precis som Hesiodos inleder *Theogonin* (v. 1) med de helikoniska Muserna, gör Thun det också, men deras avsikter är de motsatta. På liknande sätt driver även Johan Paulinus (Lillienstedt) bort hedniska inspirationskällor några år före Thun i *Magnus principatus Finlandia*, en universitetsoration som framfördes på grekisk hexameter i Uppsala 1678,⁴⁸ som Korhonen noterar.⁴⁹ Genom sin inversion visar Thun sin medvetenhet om den poetiska repertoaren, och, även om detta slags kristna ängslan i relation till det hedniska och världsliga elementet i arvet från antiken är ett topos, tycks detta förkastande av det hedniska vara kännetecknande för hur Thun hanterar det som är profant respektive heligt. Även i dedikationen ställer han det heliga sida vid sida med det profana, och än en gång förkastar han antikens lätta bagateller till förmån för Kristus och kyrkan.

Prosaföretalet inleder Thun med en omständlig apologi för det han gör och gjort under sina studier. Det finns många olika ting att roa och vila sig med i avbrott från allvarligare sysslor, börjar Thun med att konstatera, men alla gillar inte samma saker. I fältläger kan man exempelvis se att soldater ägnar sig åt olika slags övningar när tid och tillfälle erbjuds, men sysslolöshet anses vara opassande. På samma sätt springer många studenter ut i pauser och ägnar sig åt olika kroppsövningar. Men ”jag”, säger Thun, när ”jag” beslutade mig för att återhämta mig med någon lättare lek, märkte att det som orsakar utmattning också är det som vederkvicker. Han lägger till en andra liknelse, nu från den antika mytologin: som Telephus, som läktes av fragment från just den lans som sårade honom, finner han sin bot i det som orsakar smärta.⁵⁰ Således har Thun – i avbrott från sina studier, får läsare anta – skrivit de dikter som samlats i volymen. Dikterna vittnar om författarens språkstudier (latin, grekiska, hebreiska – om det ska antas att han läste Höga visan på originalspråket), bibel- och teologistudier (Höga visan; narrativet om Jesus födelse och barndom; Jesus lärjungar), och poesistudier (företalet, men än mer dikternas språk och stil).

Företalet beskriver en student som fann nöje i sina studier och njöt av att läsa och skriva poesi. Dessa aktiviteter fortsatte att vara viktiga för honom genom hela livet, vilket hans bevarade dikter och hans ansträngningar att publicera sina *Carmina Graeca* nästan till sina dödsdagar vittnar om.

48 Paulinus (Lillienstedt) [1678], v. 39–52; omtryck Stockholm 1694 samt utgiven med inledning, översättning och kommentar av Korhonen, Oksala & Sironen 2000.

49 Korhonen 2004, s. 131.

50 Thun 1682, s. A4v.

Bibliografi

Otryckta källor

- Linköpings Stiftsbibliotek:
Br. 10:3, 5, 6 *Bref til Ä.B. Eric Benzelius den yngre*
w 23 *Sylloge Carminum*
w 25 *Carmina Variorum*
w 40 *Carmina Graeca Josephi Thunii Autographa, Quotquot reperiri potuerunt... Vol. I. & Unicum*
w 41 *Josephi Thunii, Lectoris olim in Gymnasio Stregni. Celeberrimi, etc. Carmina Latina, Tom. I & Unicus*
- Samuelsson, P.-O., *Bibliotheca Thuniana. Katalog över Roggebibliotekets äldsta bokdonation* (Strängnäs, 2009) [tillgänglig via: <https://www.kb.se/besok-och-anvand/roggebiblioteket.html> [besökt 2018-09-19].

Tryckta källor

- Anonym, "Elogium Josephi Thunii", *Acta literaria Sveciae Upsaliae publicata* 1721, s. 233–240.
- Anonym, "Donationer till Linköpings Gymnasii och Stiftsbibliothek, ifrån 1787, då nu varande Biskop J.A. Lindblom tillträdde Stiftet", *Linköpings Bibliotheks Handlingar I* (1793), s. 312–371.
- Fant, Eric Michael, *Historiola Litteraturae Graecae in Svecia*, I–XII (Uppsala: diss., 1775–1784).
- Floderus, Matthias, *De poëtis in Svio-Gothia Graecis*, I–IV (Uppsala: diss., 1785–1789).
- Gezelius, Georg, *Försök til et biographiskt lexicon öfver namnkunnige och lärde svenske män*, III (Stockholm/Uppsala/Åbo, 1780).
- Gezelius, J.G., J.A. *Comenij Janua lingvarum reserata aurea in graecum idioma... fideliter translata* (Dorpat, 1648).
- Golius, Th., *Grammatica Graeca sive edvcatio pverilis lingvae graecae* (Amsterdam, 1635).
- Hagström, K.A., *Strengnäs stifts herdaminne*, II (Strängnäs: Svenska kyrkan, Strängnäs stift, 1898).
- Hall, B. Rudolf, et al., red., *Sveriges allmänna läroverksstadgar 1561–1905. I–III. 1561, 1611 och 1649 års skolordningar i avtryck och, de båda senare, i översättning* (Lund: Fören. för svensk undervisningshistoria, 1921) (ÅSU).

- Hansson, Stina, *Svensk bröllopsdiktning under 1600- och 1700-talen. Renässansrepertoarernas framväxt, blomstring och tillbakagång* (Göteborg: Litteratur, idéhistoria och religion, Göteborgs universitet, 2001) (LIR. Skrifter 1).
- Harlfinger, Dieter, *Graecocermania. Griechischstudien deutscher Humanisten. Die Editionstätigkeit der Griechen in der italienischen Renaissance (1469–1523)* (Weinheim: VCH Acta humaniora, 1989).
- Heinsius, Daniel, *Poemata latina et graeca. Editio post plurimas postrema, longe auctior*, red. N. Heinsius (Amsterdam, 1649).
- Johannesson, Kurt, ”Latinsk skolpoesi – svensk renässansdikt”, i *Den svenska litteraturen. I. Från runor till romantik. 800–1830*, red. L. Lönnroth & S. Delblanc (Stockholm: Bonniers, 1987), s. 159–179.
- Korhonen, Tua, Teivas Oksala & Erkki Sironen, *Magnus principatus Finlandia. Suomen Suuriruhtinaskunta. Vuonna 1678 pidetyn kreikankielisen runopuheen editio, runosuomennos, suorasanainen käännös sekä tausta ja selitykset* (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2000) (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 784).
- Korhonen, Tua, *Ateena Auran rannoilla. Humanistikreikka Kunikaallisesta Turun akatemiasta* (Helsinki: diss., 2004).
- Korhonen, Tua, ”The dissertations in Greek supervised by Henrik Ausius in Uppsala in the middle of the seventeenth century”, i *Classical tradition from the 16th century to Nietzsche*, red. J. Päll, I. Volt, M. Steinrück (Tartu: Tartu UP, 2010), s. 89–113 (Acta Societatis Morgensternianae III).
- Lundström, Ruth, ”Josef Thun och Bibliotheca Thuniana. Anteckningar vid inventeringen av Roggebibliotekets första donation”, i *Från biskop Rogge till Roggebiblioteket. Studier utgivna till Strängnäs gymnasiums 350-årsjubileum*, red. R. Lundström (Stockholm: Kungliga biblioteket, 1976), s. 102–112 (Acta Bibliothecæ Regiæ Stockholmiensis 25).
- Paulinus (Lillienstedt), Johan, *Magnus principatus Finlandia, epico carmine depicta et in illustri academia upsaliensi publicè decantata* (Stockholm, [1678]).
- Plantin, Olof, *Vindemiola literaria, in qua Hellas svb Arcto, sive merita Svecorum in lingvam Graecam brevissime et modeste exponitur* (Wittenberg: diss., 1736).
- von Platen, Magnus, *Yrkesskalder – fanns dom? Om tillfällespoeternas försörjningsfråga, I* (Stockholm: förf., 1985).

- von Pufendorf, Samuel, *Commentariorum de rebus suecicis libri XXVI. Ab expeditione Gustavi Adolphi regis in Germaniam ad abdicationem usque Christinae* (Utrecht, 1686) — ... *editio altera emendatior* (Frankfurt am Main, 1705).
- Päll, Janika, "Humanistengriechisch im alten Estland und Nord-Livland", i *Classical tradition from the 16th century to Nietzsche*, red. J. Päll, I. Volt, M. Steinrück (Tartu: Tartu UP, 2010), s. 114–147 (Acta Societatis Morgensternianae III).
- Päll, Janika, "Humanist Greek in early modern Estonia and Livonia: the contexts and principal genres", i *Hellenostephanos. Humanist Greek in Early Modern Europe. Learned Communities between Antiquity and Contemporary Culture*, red. J. Päll & I. Volt (Tartu: Tartu UP, 2018), s. 57–112 (Acta Societatis Morgensternianae VI–VII).
- Päll, Janika & Volt, Ivo, "Editors' preface", i *Hellenostephanos. Humanist Greek in Early Modern Europe. Learned Communities between Antiquity and Contemporary Culture*, red. J. Päll & I. Volt (Tartu: Tartu UP, 2018), s. 7–16 (Acta Societatis Morgensternianae VI–VII).
- Ridderstad, Per S., "Vad är tillfällesdiktning? En kort översikt", *Personhistorisk tidskrift* 76:4 (1980), s. 25–41.
- *SBL = Svenskt biografiskt lexikon* (Stockholm, 1918–).
- Sironen, Erkki, "'Dialectal' variation in Humanist Greek Prose orations in the great Empire of Sweden (1631–1721)", i *Hellenostephanos. Humanist Greek in Early Modern Europe. Learned Communities between Antiquity and Contemporary Culture*, red. J. Päll & I. Volt (Tartu: Tartu UP, 2018), s. 130–141 (Acta Societatis Morgensternianae VI–VII).
- Sylburg, Friedrich, red., *Theognidis, Phocylidis, Pythagorae, Solonis & aliorum Poemata gnomica. Multis in locis correcta additoque variantis scripturae notatio*. (Utrecht, 1651).
- Thun [Tuhn], Josef, *Amores sacri, sive Canticum canticorum Salomonis Elegis expressum. In quo mutuus & plane admirabilis inter Filium DEI & Ecclesiam ipsius Amor, quasi per scenam exhibetur. Accedunt & alia varii argumenti Poëmatia Græca, omnia studio* (Stockholm, 1682).
- Weise, Stefan, "Ἑλληνίδ' αἴαν εἰσιδεῖν ἱμεῖρομαι – Neualt-griechische Literatur in Deutschland (Versuch eines Überlicks)", *Antike und Abendland* 61 (2016), 114–181.